

S T Á T N Í D I V A D L O V O S T R A V Ě

SNĚHURKA

ZBYNĚK VOSTRÁK

SE ZBYŇKEM VOSTŘÁKEM

Baletní umění je v Československu uměním poměrně mladým. A přece je zvláště v posledních letech, po osvobození naší vlasti na mocném vzestupu. Je to nejen velký zájem v řadách mládeže, která se dostává často k baletnímu umění přes lidové taneční soubory, jichž po druhé světové válce u nás vyrostla celá řada; zásluhu na rozkvětu tohoto náročného a mnohotvárného divadelního umění mají také četní skladatelé, kteří se nebáli komponovat hudbu na nejrůznější náměty.

K těmto mladým nadějným skladatelům patří nesporně také Zbyněk Vostřák, jehož balet „Sněhurka“ uvádí naše divadlo.

Skladatel Vostřák se narodil 10. června 1920 v Praze. Patřil k oněm nadaným českým dětem, které mají hudbu doslova v krvi. Na konservatoři byl žákem Rudolfa Karla (ve skladbě) a Pavla Dědečka (v dirigování). Po šest let navštěvoval operní a dirigentské oddělení pražské konservatoře a od roku 1948 se věnoval převážně operní a baletní tvorbě, částečně i dirigování. Se skladatelskou činností začal Vostřák velmi brzy; kromě písňových a komorních skladeb napsal řadu děl orchestrálních. Záhy však zaměřil svou skladatelskou činnost na balet a brzy dosáhl v tomto oboru velkých úspěchů. Napsal tato větší díla: balet „Petrklíče“ (1944—45), komickou jednoaktovou operu „Rohovín Čtverrohý“ (1947—48), balet „Filosofská historie“ (1949), taneční baladu „Viktorka“ (1950), operu „Králov mincmistr“ (1950—53) a konečně balet „Sněhurka“, který dokončil v roce 1955 a který měl svou československou a světovou premiéru v divadle Státní operety v Praze-Karlíně na jaře roku 1956.

Měli jsme příležitost pobesedovat s mladým skladatelem o tomto posledním díle, které uvádí ostravské Státní divadlo jako jednu ze svých podzimních premiér roku 1956 a Zbyněk Vostřák nám k němu řekl:

*„...mým úmyslem bylo původně vytvořit český klasický balet, který v historii našeho baletu vsutku postrádáme. Proto, zvláště v prvním ob-
raze, vědomě navazuji na typ číslovaného baletu jak s tanci sborovými,
tak i se sólistickými „variace“mi“. Avšak ani tyto sborové tance ani sólové
výstupy nejsou samoučelná artistní „čísla“, jako tomu bylo obvykle téměř
u všech starších baletů, nýbrž jsou současně nositeli dramatického dění
a charakteristiky jednajících osob. Všechny části baletu jsou myšleny ta-
nečně s vyloučením pantomimy. Jde zde tedy o sloučení forem klasického
baletu s novějšími „výrazovými“ formami.*

Sněhurka (V. Pavelcová) s trpaslíky.

Po stránce hudební je dílo naplněno neoklasicistním duchem při použití moderních výrazových prostředků, zvláště bitonality, polyrytmiky a asymetrie ve formální výstavbě hudební fráze. Rovněž instrumentace využívá možností soudobého orchestru s tuttiovým i koncertantním použitím klavíru, stavějíc spíše na čistotě nástrojových barev, než na jejich mísení. Používám několika hlavních myšlenek, které mi charakterisují hlavní postavy — na příklad postavu Sněhurky a zlé královny — a s nimiž v průběhu celého baletu variačně a instrumentačně pracuji.

Pohádkový námět jsem zvolil proto, že nejlépe odpovídal mým kompozičním záměrům. Zaujala mne však především etická a mravní síla námětu, v němž tak jasně vítězí dobro nad zlem, láska nad nenávisť a pokora nad pýchou. Také můj balet potřeboval dobrou přípravu zkušeného libretisty. Jistě už v Ostravě znáte Jana Reye jako libretistu Burghauserova baletu „Honza a čert“. Jan Rey je autor zkušený, který při své práci myslí nejen na skladatele a jeho záměr, nýbrž i na diváky, jimž jsme nové dílo na jaře roku 1956 odevzdali. Myslili jsme oba na velké i malé diváky! A oba také věříme, že nový balet bude mít v Ostravě alespoň stejně velký úspěch jako při prvním svém provedení v Praze. Je to našim tajným a vroucím přáním.”

STÁTNÍ DIVADLO

PREMIÉRA V DIVADLE ZDENKA NEJEDL

ZBYNĚK

Sněh

Balet o sedmi obrazech

Režie a choreografie: Emerich C

Návrhy scén a kost

Osoby a

Sněhurka a princ
V. Pavelcová a A. Janíček

Sněhurka
Zlá královna
Princ
Hofmistrová
Hofmistr
Taneční mistr
Služebné

Dvorní dámy
Dvořané
Pážata

Sluhové a strážé

Trpaslíci:
Fintil
Šmudla
Bručoun
Profa
Stydln
Kejchal
Rejpal
Zvířátka

Asistent choreograf

Korepetitoři: Jan Gabz

Inspicient: F

Dekorace, kostymy, vlásenky, světl

Hlavní přestáv

DOLO V OSTRAVĚ

ÉHO V SOBOTU DNE 24. LISTOPADU 1956

VOSTŘÁK

urka

h na libreto Jana Reye.

Gabzdyl. Dirigent: Josef Kuchinka.

ymů: Zdeněk Hybler.

obsazení:

- . Vlasta Pavelcová
- . Hilda Kramolišová
- . Albert Janíček
- . Jarmila Hylasová
- . Josef Sokol
- . Emerich Gabzdyl
- . Julie Jastřembská
- . Anna Kaftanová
- . Lída Rašková
- . Dagmar Svobodová
- . Dámy baletu
- . Páni baletu
- . Žákyně Vyšší
pedagogické školy
- . Členové operního
sboru

- . Anna Krawiarzová
- . Zdeňka Nováková
- . Antonín Michalík
- . Miroslav Bílek
- . Marta Drottnerová
- . Lída Moskalová
- . Hana Leděčová
- . Děti baletní školy

ie: Julie Jastřembská.

dyl a Vítězslav Hlávka.

Čarel Štverák.

a a stavby na jevišti kolektivy SDO.

ka po 3. obraze.

Zlá královna a princ
H. Kramolišová a A. Janíček

CO BYLO NAPSÁNO O VOSTŘÁKOVĚ „SNĚHURCE“?

Každý autor přešlapuje nesměle před prvním provedením svého díla, i když bylo sebepečlivěji a svědomitěji napsáno, má-li méně nebo více zkušeností, úspěchů a snad i nezdarů. Dívá se před premiérou do hlediště a ověřuje si, kdo z kritiků v něm sedí anebo dokonce, zda jsou v hledišti „jeho“ diváci, jak se tváří během představení ti druzí a pod. Neznáme pocity Zbyněka Vostřáka před jeho pražskou premiérou „Sněhurky“ na jaře roku 1956, ale zachytili jsme kritiky větší části pražských listů po československé premiéře tohoto díla a rádi je tlumočíme:

Práce, Praha 19. 5. 1956: ... svou čistou hudební formou, jemně vybroušenými motivy, dojemně lyrickými pasážemi, vystřídánými dramatickými zvraty s účinnými efekty moderní hudební techniky, vykouznil nám Vostřák první novoklasickou hudební pohádku na úrovni baletních pohádek P. I. Čajkovského. A k tomu typicky českou, národní. Je to vynikající přínos moderní české hudební kompozici ...

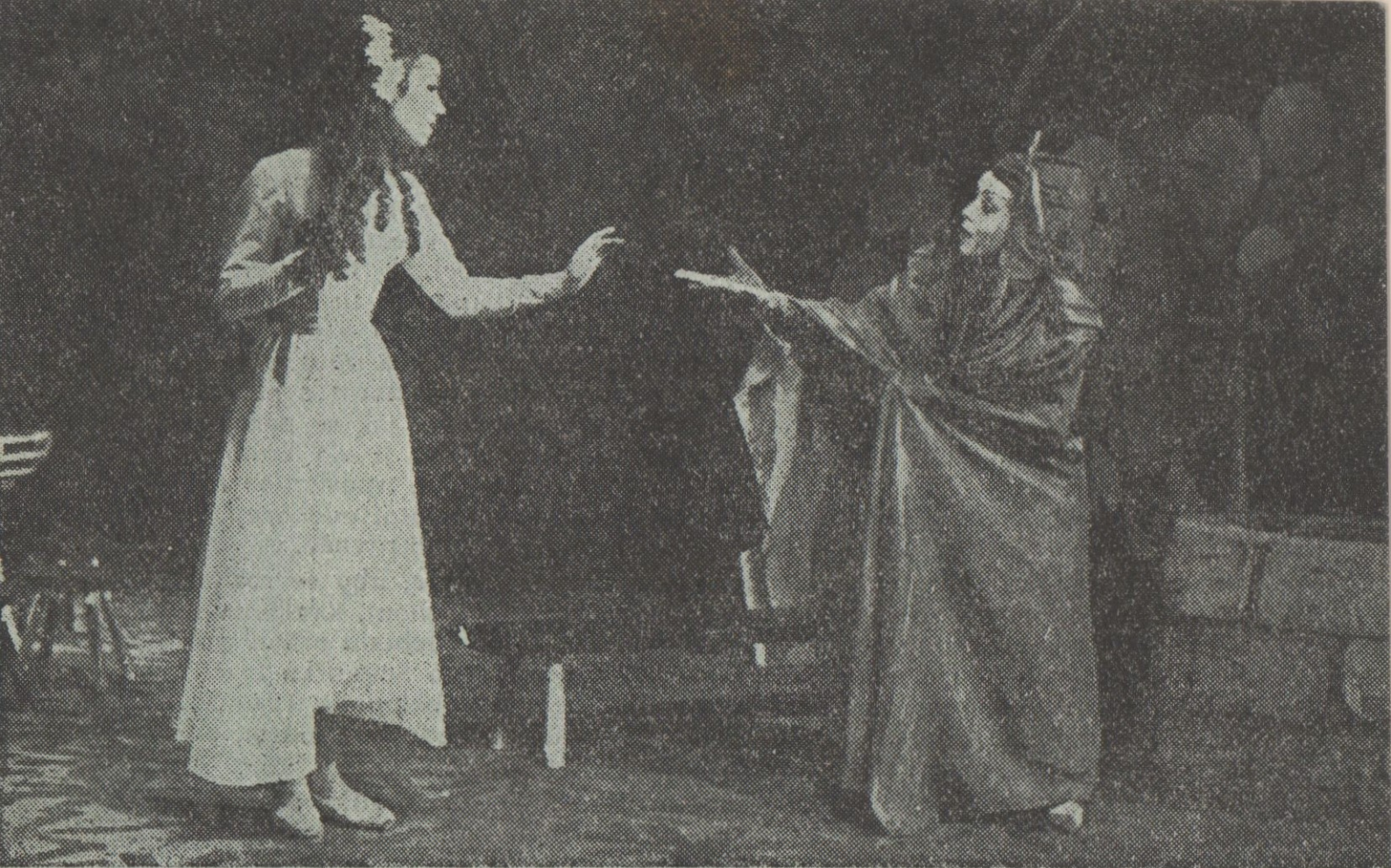
Večerní Praha 29. 5. 1956: Okolnost, že se prvního provedení nového českého baletu ujal operetní soubor, zvyklý na zcela jiný druh práce, zaslouží vyzdvižení ... Od základního klasického ladění baletu, do něhož spadá i role Sněhurky, se odlišují moderně výrazové tance zlé královny ...

Zemědělské noviny, Praha 24. 5. 1956: ... karlínská premiéra „Sněhurky“ nám představila Vostřáka jako skladatele pohotového, dobře poučeného na slavných baletních dílech světových skladatelů o potřebách scénických a baletních. ... Vostřák je autorem již několika baletů, které úspěšně prošly nejen všemi našimi scénami, ale zaznamenaly srdečné přijetí i za hranicemi ... a také novému baletu se dostalo bouřlivého přijetí.

Obrana lidu, Praha 22. 5. 1956: ... koncepce libreta se šťastně vypořádává s námětem, který svým charakterem nepatří k našemu pohádkovému dědictví a byl jím pouze převzat. Libreto je stavěno a gradováno účelně a výrazně ... Bouřlivý úspěch měly představitelky trpaslíků, které tyto úlohy tančily vkusně a charakterově barvitě.

Lidová demokracie, Praha 19. 5. 1956: ... co se týče podstatné hudební části „Sněhurky“, dosáhl zde autor Zbyněk Vostřák nepochybného úspěchu. Má již velké zkušenosti jako skladatel baletů a opery, a proto na tomto díle pracoval již se zjevným tvůrčím uvolněním. Především má jeho projev již jednotnější styl, je melodicky rozvinutý do širších linií, rytmicky je bohatý a vynalézavý. Po harmonické stránce skýtá mnohé duchaplné zajímavosti, nezapomíná na dramatické zaostření, kde je toho třeba, stejně jako dovede tónomalebne zachytit poetické přírodní nálady ...

Svobodné slovo, Praha 24. 5. 1956: ... všechny situace tu mají vlastní výmluvný motiv, který se s vývojem děje vhodně variačně vždy znovu ozve. Vedle rozmanitosti rytmické, pathetického dynamického odstínu, se krásně poslouchá pro svou melodičnost. Dramatičnost skladby silně napomáhá tanečnímu vyjádření.

Zlá královna a Sněhurka — H. Kramolišová a V. Pavelcová

DĚJ BALETU

1. o b r a z: Děj se odehrává ve velkém sále zlé královny. Chystá se slavnostní ples na počest prince, který se chce ucházet o ruku královny. Služebné pod dozorem hofmistrové upravují sál, taneční mistr zkouší s hudebníky a opakuje tanec s dvorními dámami, mezi nimiž je také Sněhurka. Všechno je připraveno — hofmistr už všechny vyhání, ples bude zanedlouho zahájen. Do prázdného sálu se vrací ještě Sněhurka pro zapomenutý vějíř.

Dvorská společnost nastupuje slavnostně do sálu. Po tanci dvorních dam a pánů ohlašují fanfáry princův příchod. Královna, potěšená darem, perlovým náhrdelníkem, posazuje prince vedle sebe. Ples pak pokračuje taneční hrou na slapou bábu. Princ je upoután živou zábavou, zapomíná na svět kolem sebe a sestupuje mezi tančící. Právě má na očích pásku Sněhurka a chytí prince. Zmatené Sněhurce odnímá princ vějíř a daruje jí rubínový prsten. Jejich srdce jsou naplněna láskou. — Všichni pak odcházejí do vedlejších sálů k slavnostní večeři. Královna je rozhněvána a dvorní dámy se snaží zachránit situaci. Po odchodu prince je rozhodnuto o osudu Sněhurky. Královna dává rozkaz strážím, aby Sněhurku odvedly do hlubokého lesa na pospas dravé zvěři. Princ se vrací se skupinou dvorních dam do sálu a marně hledá Sněhurku. Zábava pokračuje, ale princ není duchem přítomen.

2. o b r a z: Pusté a divoké místo v lese. Je noc. Stráže sem přivádějí Sněhurku a hrubě jí opustí. Sněhurka je poděšená a opuštěná; rozpláče se... Z lesních stínů vylétne roj svatojánských mušek, které Sněhurce ukazují cestu z lesa.

3. o b r a z: Na lesní mýtinu s chaloupkou, v níž přebývají trpaslíci, přichází unavená Sněhurka. Nikdo tu není, všude je velký nepořádek. Sněhurka se dá do uklízení, dokonce i jídlo připraví na stůl. Pak usedne na lavičku, aby si odpočinula, a usne. Z dálky je slyšet veselý pochod. To se vracejí domů obyvatelé chaloupky — trpaslíci. Udiveně zjišťují, že tu byl někdo cizí a hle...!? Odvážný Fintil zašimrá Sněhurku střepečkem své čepice a probudí ji. Všichni se seznamují a Sněhurka si rázem získává důvěru všech trpaslíků. Zůstane u nich a slibuje jim, že se bude o ně starat a pečovat o jejich domácnost. Na jejich žádost jim vypráví o sobě, jak se narodila, jak jí maminka umřela, jak se stala dvorní dámou a jak jí zlá královna vyhnala... Je však čas jít spát. Sněhurka uléhá na lavičku, trpaslíci se rozpočítávají, kdo bude hlídat; los padne na Bručouna. Ostatní odcházejí do chaloupky — Sněhurka usíná na lavičce a Bručoun po chvíli rovněž.

4. o b r a z: Královna je naplněna zlobou. Přichází princ, aby se rozloučil; ptá se přitom po Sněhurce, na kterou nemůže zapomenout. Královna se snaží být k němu milá a vyhýbá se odpovědi. Avšak po odchodu prince propuká její hněv ještě ve větší míře. Cožpak se nepodařilo Sněhurku zničit? Pováží jí to čarovné zrcadlo. V něm se zjevuje Sněhurka obklopená trpaslíky. Ve tváři královny se objevuje zlý úsměv. Vyčaruje si nádobu s jedem, ponoří do ní hřeben, zahalí se v žebrácký plášť a odchází...

5. o b r a z: Na mýtině před chaloupkou pere Sněhurka prádlo, ždímá je a věší. Pak trhá květiny a vetkává si je do vlasů. Jde se na sebe podívat do studánky; vidí, že je rozčuchaná. Chce si vlasy učesat, ale hřeben jí upadne do studánky. Kde se vzala, tu se vzala, stojí před ní najednou žebračka, která prosí o kousek chleba. Sněhurka odbíhá pro chléb do chaloupky a obdarovává žebračku. Ta se jí chce odměnit tím, že jí chce učesat. Sněhurka se nejprve zdráhá, ale nakonec se dá přemluvit. Sotva jí však zajede hřeben do vlasů, klesá Sněhurka mrtvá k zemi. Žebračka odhazuje plášť a nad mrtvou Sněhurkou stojí zlá královna. Zlobně se směje a mizí.

Z dálky je slyšet veselý pochod trpaslíků. Jaká však hrůza, když nalézají před svou chaloupkou mrtvou Sněhurku. S pláčem jí kladou na stůl a zasypávají květy. Celá příroda truchlí s nimi.

6. o b r a z: Princ, který hledal Sněhurku, zabloudil v lese. Žalostně hledí na vějíř, který mu připomíná milovanou dívku a od něhož se nemůže odloučit. Stmívá se. Z hloubi lesa se k němu blíží stařena s rozžatou lucernou. Princ doufá, že se od ní doví, jak se dostane z lesa. Stařena příslibí, že mu ukáže cestu, ale žádá za odměnu vějíř. Princ se však od vějíře nechce odloučit, stařena se zlobně vztyčí, odhodí lucernu a rázem stojí před princem zlá královna. Vrhá se princí kolem krku, ale ten jí odmrští. Zvedá do výše vějíř, který náhle zazáří. Královna se hroutí a mizí. Princ, jako by byl veden vějířem, odchází...

7. o b r a z: se odehrává v líbezném krajině. Uprostřed je skleněná rakev se Sněhurkou, kterou střeží trpaslíci. Přibíhá zoufalý princ. Sklání se nad Sněhurkou a líbá ji na čelo. Jeho ruka mimoděk vytáhne z jejích vlasů hřeben. Sněhurka otevírá oči, zvedá se a dokonce se usmívá. Stal se zázrak. Princovo štěstí nezná mezí. Trpaslíci se radují. Celý svět nechť zví, že věrná láska zvítězila nad zlem!

Z. Vostřák: Sněhurka. Program vydalo Státní divadlo v Ostravě. Redakce: H. Šimáčková a Jos. Štěpánek. Výtvarná spolupráce Z. Hybler, fotografie Fr. Krasl. Vytiskly Ostravské tiskárny prov. 02, Ostrava I, Hollarova 14.
4798 T 21095 Cena 0.90 Kčs.